

Kalužnatkovití (Diptera: Thaumaleidae) Jizerských hor

Thaumaleidae (Diptera) of the Jizerské hory Mts (northern Bohemia, Czech Republic)

Jiří PREISLER¹⁾, Pavel VONIČKA²⁾ & Rudolf ROZKOŠNÝ³⁾

¹⁾Vlnařská 692, CZ – 460 06 Liberec 6; e-mail: preisler.blb@seznam.cz

²⁾Severočeské muzeum, Masarykova 11, CZ – 460 01 Liberec;
e-mail: pavel.vonicka@muzeumlb.cz

³⁾Ústav botaniky a zoologie, Přírodovědecká fakulta Masarykovy univerzity, Kotlářská 2,
CZ – 611 37 Brno; e-mail: rozk@sci.muni.cz

Abstract. Two species of Thaumaleidae were recorded using an emergence trap and by sweeping during the survey in the Jizerské hory Mts in 2002–2007. Both records represent the second evidence of these species in Bohemia.

Key words: Diptera, Thaumaleidae, Jizerské hory Mts, northern Bohemia, Czech Republic, faunistics

ÚVOD

Čeďed Thaumaleidae (kalužnatkovití) představuje poměrně malou skupinu nematocerních dvoukřídých. Dospělci jsou drobní (2,5–6 mm), většinou žlutohnědě až hnědě zbarvení s 11–12 článkovými tykadly, silně klenutou hrudí a dlouhými křídly. Většina druhů je ripikolních, žijících v okolí prameništ a při březích potoků, hojněji ve vyšších polohách. Štíhlé larvy připomínají larvy pakomárů, žijí hygropetricky v pramenných stružkách a čistých potocích na kamenech.

V Evropě je známo 75 druhů (Arnaud 1998; Martinovský 1999; Wagner 2004). V České republice bylo dosud zjištěno 11 druhů, řazených do dvou rodů, *Androprosopa* a *Thaumalea*, z toho v Čechách pouze čtyři druhy (Ševčík 2006). Ostatní druhy jsou v ČR dosud známé pouze ze severní Moravy, odkud byly i některé z nich popsány (Martinovský & Rozkošný 1976).

V Červeném seznamu ohrožených druhů bezobratlých České republiky (Ševčík 2005) je zařazeno pět druhů, žádný z nich není zatím známý z Čech. Z Jizerských hor nebyl dosud publikován žádný nález čeďedi Thaumaleidae.

METODIKA A MATERIÁL

Materiál byl získán v rámci komplexního entomologického výzkumu Jizerských hor a Frýdlantska v letech 2002–2007 (Vonička 2008) odchycem do emergentní pasti (J. Preisler & P. Vonička lgt.) a smýkáním vegetace (J. Preisler lgt.). Podrobnější vymezení a charakteristika zkoumaného území viz Vonička & Višňák (2008). Determinováni byli pouze samci na základě tvaru genitálií podle práce Martinovský & Rozkošný (1976). Materiál determinoval první autor a je uložen ve sbírce Severočeského muzea v Liberci. Použité zkratky: ET – emergence trap (emergentní past), SW – sweeping (smýkání vegetace sítí).

Popis lokality

Rejdice (obec Kořenov), faun. čtverec 5258 (Pruner & Míka 1996), 650 m n.m., pravostranný přítok potoka Ješkrabce (svahové prameniště a mokřad).

VÝSLEDKY A DISKUSE

Přehled zjištěných druhů

Androprosopa larvata (Mik, 1888)

Evropský druh, který je rozšířen od Německa a Polska až po Itálii a Bulharsko. V Čechách byl dosud zjištěn jen u Hamerského potoka poblíž Horské Kvildy na Šumavě (Martinovský 1997).

Rejdice: 3.VI.2004, 1 ♂ (SW); 16.VI.-5.VII.2005, 3 ♂♂ (ET).

Thaumalea truncata Edwards, 1929

Evropský druh známý dosud od Velké Británie a Skandinávie po Francii a střední Evropu. V Čechách byl zatím zjištěn jen na Šumavě, na Říjišti u Nové Pece (Martinovský 1997).

Rejdice: 30.V.-16.VI.2005, 1 ♂, 16.VI.-5.VII.2005, 6 ♂♂, 5.-28.VII.2005, 1 ♂ (vše ET).

Zhodnocení výsledků

Ze čtyř druhů čeledi Thaumaleidae, známých z Čech, byly během průzkumu v letech 2002–2007 zjištěny dva druhy, *Androprosopa larvata* a *Thaumalea truncata*, oba na prameništi v jihovýchodní části CHKO Jizerské hory, v nadmořské výšce cca 650 m. Jejich rozšíření v Čechách je zatím známé jen nedostatečně (dosud byly prokázány jen na Šumavě). Oba druhy jsou tedy nové pro zkoumané území a zároveň představují druhé nálezy v Čechách. Jejich výskyt se dá očekávat i v dalších horských oblastech Čech.

Poděkování. Předložená studie byla zpracována s podporou Ministerstva školství České republiky v Praze a Masarykovy univerzity v Brně (výzkumný záměr č. 21622416).

LITERATURA

- ARNAUD P. H. 1998: Thaumaleidae, p. 107. In: MERZ B., BÄCHLI G., HAENNI J. P. & GONSETH Y. (eds): *Diptera – Checklist*. Fauna Helvetica 1. CSCF und SEG, Neuchâtel.
- MARTINOVSKÝ J. 1997: Faunistic records from the Czech and Slovak Republics: Tipulidae, Thaumaleidae. In: VAŇHARA J. & ROZKOŠNÝ R. (eds): *Dipterologica Bohemoslovaca*, Vol. 8. *Folia Fac. Sci. Nat. Univ. Masaryk. Brun., Biol.*, 95: 212.
- MARTINOVSKÝ J. 1999: *Androprosopa rangifer* sp. n. from eastern Slovakia and new data on the distribution of Thaumaleidae (Diptera) in Slovakia, pp. 133-137. In: JEDLIČKA L. (ed.): *Dipterologica Bohemoslovaca*, Vol. 9. Slov. Ent. Soc., Bratislava, 214 pp.
- MARTINOVSKÝ J. & ROZKOŠNÝ R. 1976: Four new species of Thaumaleidae (Diptera) from Europe with taxonomic and distributional notes on some other species. *Acta Ent. Bohemoslov.*, 73: 187-205.
- PRUNER L. & MÍKA P. 1996: Seznam obcí a jejich částí v České republice s čísly mapových polí pro síťové mapování fauny. (List of settlements in the Czech Republic with associated map field codes for faunistic grid mapping system). *Klapalekiana*, 32 (Suppl.): 1-115 (in Czech, English summ.).
- ŠEVČÍK J. 2005: Thaumaleidae (kalužnatkovití), p. 273. In: FARKAČ J., KRÁLD. & ŠKORPÍK M. (eds): *Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. Red list of threatened species in the Czech Republic. Invertebrates*. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha, 760 pp (in Czech and English).

- ŠEVČÍK J. 2006: Thaumaleidae Bezzi, 1913. In: JEDLIČKA L., STLOUKALOVÁ V. & KÚDELAM. (eds): *Check-list of Diptera of the Czech Republic and Slovakia*. Electronic version 1. <http://zoology.fns.uniba.sk/diptera> and CD-ROM (ISBN 80-969629-0-6).
- VONIČKA P. 2008: Entomologický výzkum Jizerských hor a Frýdlantska v letech 2000-2007. (Entomological survey of the Jizerské hory Mts and Frýdlant region in 2000-2007). *Sborn. Severočes. Muz., Přír. Vědy*, Liberec, 26: 3-12 (in Czech, English summ.).
- VONIČKA P. & VIŠŇÁK R. 2008: Základní charakteristika zkoumaného území Jizerských hor a Frýdlantska. (General characteristics of the study area in the Jizerské hory Mts and Frýdlant region). *Sborn. Severočes. Muz., Přír. Vědy*, Liberec, 26: 13-33 (in Czech, English summ.).
- WAGNER R. 2004: Thaumaleidae. In: JONG H. DE (ed.): *Fauna Europaea: Diptera Nematocera*. Version 1.2. Available online at <http://www.faunaeur.org>.

SUMMARY

The family Thaumaleidae (Diptera) is represented in Bohemia by only 4 species of the genera *Androprosopa* and *Thaumalea* (Ševčík 2006). During the survey carried out in the Jizerské hory Mts in northern Bohemia in 2002–2007, two species, *Androprosopa larvata* and *Thaumalea truncata*, were found. Both species were recorded in a spring area in the southeastern part of the Jizerské hory Protected Landscape Area. Both records represent the second evidence of these species in Bohemia.

